

Tadqiqot UZ

2021

ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

31 MART
№26

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
13 -ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
26-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-13**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
26-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-13**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 26-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибод Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

**АРХИТЕКТУРА ВА ДИЗАЙН ЙЎНАЛИШИ
РИВОЖЛАНТИРИШ**

1. М.С. Усманов, Х.У. Сулаймонов

ОБОД МАХАЛЛА ДАСТУРИНИНГ ШАХАРСОЗЛИК МАСАЛАЛАРИ ҲАМДА
ФАРГОНА ВИЛОЯТИ РИШТОН ТУМАНИДАГИ ХИЗР ЗИЁРАТГОХИДАГИ ХОЛАТ
ТАҲЛИЛИ 7

2. Наргиза Усманова

ЗАМОНАВИЙ АЁЛЛАР БОШ КИЙИМЛАРНИНГ ТАРИХИЙ ТАРАҚҚИЁТИ 10

АРХИТЕКТУРА ВА ДИЗАЙН ЙЎНАЛИШИ РИВОЖЛАНТИРИШ

УДК: 629.4.02

ОБОД МАХАЛЛА ДАСТУРИНИНГ ШАХАРСОЗЛИК МАСАЛАЛАРИ ҲАМДА ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ РИШТОН ТУМАНИДАГИ ХИЗР ЗИЁРАТГОХИДАГИ ХОЛАТ ТАҲЛИЛИ

Арх. фанлар номзоди **М.С. Усманов** (ТАҚИ)
магистрант **Ҳ.У. Сулаймонов** (ТАҚИ),
телефон +998905981101
muhammad-2011-74@mail.ru

Аннотация: Ушбу мақолада Обод махалла дастурининг шахарсозлик масалаларини хал қилишда тутган ўрни ҳамда унинг асосий масалалари тахлил қилинган. Фарғона вилояти Риштон тумани худудида илмий тадқиқотлар давомида органилган малумотлар тахлил қилинган ҳамда аниқланган муомолар юзасидан таклифлар берилган

Аннотация: В статье анализируется роль программы “Ободмахалла” в решении задач городского планирования и ее основные вопросы. В ходе исследования на примере Риштанского района Ферганской области были проанализированы данные и высказаны предложения по выявленным проблемам.

Abstract: This article analyzes the role of the Obod mahalla program in solving urban planning issues and its main issues. During the research in the territory of Rishtan district of Fergana region, the data were analyzed and suggestions were made on the identified problems.

Калитсўзлар: Обод махалла, худудларда инфратузилмалар, меъморий-режавий ва эстетик кўриниш, Хизр, Ҳазрати Хизр, Хизр бува.

Ключевые слова: обод махалля, инфраструктура в регионах, мемориально-планировочный и эстетический облик, Хизр, Қазрати Хизр, Хизр бува.

Keywords: well-developed neighborhood, infrastructure in the regions, memorial-planning and aesthetic appearance, Hizr, Kazrati Hizr, Hizr grandfather.

Кириш. Бугунги кунда бутун дунёда турлий иқтисодий етишмовчиликлар, нотинчилклар, турлий табий оғатлар болиб турган бир вақтда юртимизда тинчлик тотувлик, иқлимий мўтадиллик бўлиб турганлиги юртимизнинг кундан кунга барқарор суръатлар билан босқичма-босқич ривожланиб боришига кенг имкон яратиб бермоқда бу еса ўз навбатида юртимиздаги ривожланиш стратегияларини тўғри танланганини яққол исботидир. Шунга қарамай жамиятимизнинг асосий бўғини саналадиган маҳаллаларимиздаги шароитлар хозирги замон талабларига тўлалигича жавоб берадиган аҳволда эмаслиги, худудларда инфратузилмалар, ички қатнов йўллар ва уларнинг ирригация тизимлари, муҳандислик коммуникациялари талабларга жавоб бермаслиги, хизмат кўрсатиш объектларининг йўқлиги, инсонлар ўз уйларидан узоқ бўлмаган жойларда ишлаш имкониятлари йўқлиги қолаверса жойларда худудларнинг бош режалари мавжуд емаслиги, худудларда ўзбошимчалик билан бетартиб қурилишларнинг сони ортиб бориши, нафақат аҳолининг кулай яшашига балки худудларни меъморий-режавий ва эстетик кўринишини ёмонлашишига олиб келмоқда. Ушбу камчиликларни тўғирлаш ҳамда тартибга солиш ишлари кенг кўламда олиб боришига муҳтарам юртбошимизнинг 2018 йил 27 июньдаги 5467-сони фармонлари катта туртки бўлди [1].

Асосий қисм. Хозирги кунда «Обод махалла» давлат дастури бўйича юртимизнинг турли жойларида кўплаб бунёдкорлик ишлари олиб борилмоқда, аммо дастур доирасида олиб борилаётган ишларнинг асосий қисми биргина маҳалла марказини ташкил этиш ва уйларнинг ташкил фасадларини бўяб бериш билан чекланиб қолмоқда. Аслида эса биз хар қандай

худудни «Обод маҳалла» давлат дастури доирасида обод қилмоқчи эканмиз, хамма жойга бир хил ишларни олиб боришиммиз эмас балки айнан шу худуднинг иқлими, инфратузулма ва иригатсия тармоқларининг ахволи, комуникатсия тармоқлариниг таминланганлиги, ва худуддаги турлий соҳаларнинг қай даражада ўзини вазифаларини бажараётганлиги ва турлий статистикхусусиятларидан келиб чиқган ҳолда худудда ободонлаштириш ишларини олиб бориш кетма-кетлигини тоғри тартиблишимиш лозимдир ва бу йўлда биринчи навбатда ҳалқнинг иқтисодий ривожланишига кенг имкон яратиб беришиммиз лозим. Масалан, чиройлик хашаматлик қилиб маҳалла гузарлари қурилсаю ҳалқ у ерга чиқмаса, каттакатта маданият марказларини ташкил қылсак ҳалқ кирмаса, уйларнинг фасад ва томларини янгиласагу уй эгалари оч бўлса, бундай урунишлариммиз ҳалқнинг обод яшашига замин яратиб бера олмайди. Аслида ҳам бизнинг худудларда обод маҳала давлат дастурини тадбиқ этишиммиздан асосий мақсад инсонларнинг ўз худудларида яшаш, ишлаш, дам олиши учун қулай муҳит яратиб беришдан иборатлигини унутмаслигиммиз лозим. Шунинг учун ҳар қандай холатда ҳам ҳалқнинг даромади ошиши худуднинг ўз ўзидан ободонлашишига катта туртки бўлиб хизмат қиласди. Биз ҳалқга пул бериш орқали ёрдам берибгина қолмай уларга пулни бошқариш даромадни ошириш йўлларини ҳам ўргатишимиш лозим. Бунинг учун биз ҳар бир худудни ободонлаштириш учун шахарсозлик ечимларини худуднинг салоҳиятларидан келиб чиқган ҳолда унинг иқтисодийоти ривожланадиган, ахолиси ўз уйидан узоқларга кетмасдан ишлаши ва яшаси учун қулай қилиб режалаштиришиммиз лозимдир

Куръону каримда “Аллоҳнинг қули” номи билан тилга олинган шахсни Хизр деб талқин киладилар Ислом анъанасида Хизирнинг умри боқий деб талкин етилганига қарамай, мусулмон мамлакатларида Хизирнинг бир қанча қабри бор ва улар мусулмонларнинг зиёратгоҳларига айлантирилган [2].

Ана шундай зиёратгоҳлардан бири Риштон туманинидаги Хизр зиёратгоҳи бўлибушбу зиёратгоҳ қачон барпо етилгани тўғрисида маҳаллий ривоятлар, илмий манбаларда бирор еслатма йўқ. Масканинг хислатлари билан боғлиқ ел оғзидағи аксарият фикрларнинг тарихи 30-40 йилдан нарига ўтмайди. Аммо худудда истиқомат қиласидиган зиёлилар зиёратгоҳ қадимдан мавжуд бўлганини таъкидлашади.— Ёшим олтмишдан ошган,— дейди “Бўстон” маҳалла фуқаролар йиғини раиси Адҳамжон Собиров.— Есимни таниганимдан буён шу ерда Хизр буванинг мақбараси борлиги тўғрисида ривоятларни ешишиб келаман. Тўғри, бу ривоятлар факат маҳаллий аҳоли орасида тарқалганди. Шоҳимардон пирам ва бошқа чегараларимиздан ташқаридағи зиёратгоҳларга бориш оғирлашгач, маскангакелувчиларнинг сони ошиб кетди. Илгари мақбара бир туп сада дарахти остидаги супа тарзида бўларди. Ўшанда ҳам маҳаллий аҳоли, аёллар шу йердан фарзанд, турмуш ўртоқларининг ишларини яхшиланишини сўраб келганлар.[3]

Бугунги кунда ушбу худудда туризм мавжудлигига қарамай худуд инфратузулмалари ёмон ахволдалиги зиёратгоҳга олиб борувчи йўлнинг тартибсиз бозор ва турли атракционларнинг тартибсиз қилиб қуриб юборилганлиги туфайли худудга келувчи зиёратчиларга қийинлик туғдирмоқда бундай қийинчиликлар туристлар сонинг камайишига сабаб бўлади. Яна айнан шу жойда йўлнинг икки юзига қадимдан ривожланган кулолчилик хунарманд уйлари мавжудлиги улар ўз маҳсулотларини сотиш мақсадида йўл юзига тартибсиз қилиб териб ташланганлиги бир қатор ноқулайликлар келтириб чиқармоқда.

Худудни хозирги холати

Хизр бува зиёратгохга олиб борувчи йўлдаги тартибсиз расталар

Худуддаги миллий хунармандчилик уйларининг бугунги холати

Хизр бува зиёратгохига олиб борувчи йўлнинг хозирги холати

Олиб борилган тадқиқотлар шуни кўрсатадики ушбузиёратгохга борувчи йўлнинг тартибсиз савдо расталари билан тўсиб ташланганлиги, йўлларда санитария-гигиения талабларига жавоб бермайдиган овқатланиш жойлари мавжудлиги, яна ушбу зиёратгох атрофида турли қўнгил очар атракционларнинг мавжудлиги ачинарли холатдир. худудни ривожлантиришда аввало

худуд ўз хусусиятлардан келиб чиқган холда Риштон туманида "Обод Махалла" давлат дастурини тадбиқ этишни асосий мақсади зиёратгоҳда марказни ташкил этиш (Хизир бува) зийоратгохига олиб борувчи йўлнинг автостансия ва вогзалларга боғлаш ва узлуксиз транспорт қатнови билан таминлаш зийоратгох атрофида порк ташкил этиш ва мавжуд тартибсиз хунармандлик уйларини парк таркибига бугунги замон талабларига жавоб берадиган хамда инсонларга эстетик завқ бағишилайдиган қилиб жойлаштириш, ички туризмни кучайтириш оркали худудни ривожлантиришхамда ахолини яшаш тарзини яхшилаш лозимдар.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси президентининг «ОБОД МАҲАЛЛА» дастури тўғрисида фармони Тошкент ш., 2018 йил 27 июнь, ПФ-5467-сон
2. <https://wikizero.com/uz/Xizr>
3. <http://mahalladosh.uz/post?id=5535>
4. Аскаров Ш.Ж.. Махалля в эволюции города.
5. Lex.uz.
6. Kun.uz
7. Wikipedia
8. <http://aza.uz/uz/society/qabriston-ziyoratining-o-zigaxos-odoblari-25-05-2018>

ЗАМОНАВИЙ АЁЛЛАР БОШ КИЙИМЛАРНИНГ ТАРИХИЙ ТАРАҚҚИЁТИ

ИСТОРИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ ЖЕНСКИХ ГОЛОВНЫХ УБОРОВ

HISTORICAL DEVELOPMENT OF MODERN WOMEN'S HEADWEAR

Наргиза Усманова
МРДИ, дизайн кафедраси ўқитувчи

Аннотация: мақолада аёллар бош кийими, уларнинг келиб чиқиши тарихи хақида сўз юритилади. Аёлларнинг ташки латофатини безашда бош кийимларининг ўзига ҳос химоя функциялари ёритилган.

Калит сўзлар: бош кийимлари, чолма, дўппи, шляпа, тож, гардероб, салла, рўмол.

Аннотация: В статье рассматриваются женские головные уборы, история их происхождения. При украшении внешнего очарования женщин освещаются тонкие защитные функции самого головного убора.

Ключевые слова: головной убор, чолма, тьюбитейка, шапка, корона, гардероб, тюрбан, шарф-платок

Abstract: The article deals with women's headdresses, the history of their origin. When decorating the external charm of women, the subtle protective functions of the headdress itself are highlighted.

Keywords: headdress, cholma, teubiteyka, hat, crown, wardrobe, turban, scarf-handkerchief.

Ўрта асрларда маликаларнинг гениялари учун асос 3 фут баландликда (тажминан 1 м), кўйл остидаги хизматчилар бош кийими узунлиги эса 2 футгача (тажминан 60 см) эди. Бош кийимининг асоси қаттиқ қофоз ёки крахмалли зифирдан қилинган ва ипак ёки бошқа қиммат мато билан қопланган бўлар эди. Женбош кийимнинг орқа томонидан шаффофф парда тушиб, У аёллар юз қисмини ўзга инсонлар нигоҳидан химоя қилар эди. Кейинчалик гениялар ярим ой ёки икки бурчакли шаклга эга бўлди.

Шарқ давлатларидан турбанлар модага кириб келди, Европада улар аёлларнинг энг кенг тарқалган бош кийими бўлиб қолди. Уларни баъзан эркаклар ҳам кийишган. Турклар бошларини боғлаб турган материални салла деб атаганлар. Турклардан бу бош кийим бутун Ислом оламига ёйилди. 14 ва 15 асрларда салла Европа модасидан йўқолиб, унинг ўрнига французларнинг бош кийими бўлмиш – шляпалар урф бўла бошлади. Бош кийимлари узун ва жуда баланд бўлиб, конус шаклда ва товус пати билан безатилган бўлар эди.

Шарқий славянларнинг барча қатламлари бошларида шляпалар ишлатилган, бош кийими бирор юқорига кўтарилиган. Дехқонларнинг шляпалари баланд тожга эга эди. Боярлар кўп қатламли шляпаларни афзал кўрдилар. Россияда турмуш қурган аёллар асло бош кийимсиз юрмаганлар. Улар кокошниклар, икки шохли кики, бир шохли мағиз кийишган.

Франция инқилоби костюмни осонлаштиради, уни янада демократик қилди. Республикачилар бошларига қизил Фригия қалпоғини қўйишиди. Бош кийимлари миллий рангларга бўйлган триколор кокадалар ва чизиклар билан безатилган бўлиб, кўк, қизил ва оқ ранглар жамланмасидан иборат эди. 15 асрда бош кийимнинг кўриниши ва шакли инсоннинг касб-ҳунарини кўрсатиб берди: адлия вакиллари Қундуз шляпасини, илоҳиёт вакиллари

эса -ясси квадрат тожли қора шляпалар кийишган. Рассомлар ва шифокорлар беретни афзал кўрди. 15-16 асрларда беретлар модаси эркаклар ва аёллар ўртасида тарқалди. Берет-думалоқ ёки квадрат шаклдаги юмшоқ текис бош кийим - кўпинча кашта ва патлар билан безатилган кадифе қилинганди. Ажабланарли жойи шундаки, вақт ўтиши билан берет ўз аҳамиятини йўқотмади. 1920-лардан бошлаб беретлар аёллар гардеробида мустаҳкам ўрнатилди.

Шарқ оламида бош кийимлари қадим замонлардан энг зарурий либосдаги аксессуар саналган. О.А. Сухарев, Н.П. Лобачев, Л.А. Чвыръ каби тадқиқотчилар илмий ишларида шарқ олами аёллари бош кийимлари кенг ўрганилган. Аёллар бош кийимлари, уларнинг ёши ва ижтимоий мавқеидан келиб чиқиб, турли туман кўриниш касб этган.

Шарқ оламида аёллар юзларини қалин парда паранжа орқали беркитиб юришган. Мисрда аёллар харир юз пардаси – биссус деб аталган. Сўнгра вуаллар Юноистонга ўтгач, улар императорлар оиласида жуда урф бўлган. 4 – асрдан бошлаб эса, оқ харир рўмол-вуаль насроний келинларининг асосий бош кийим асsekсуари сифатида фойдаланилган. Қора харир рўмол эса аза рангини билдирган. 14-15 асрларда вуалар жуда урф бўлиб, генияларга бириклирилган ҳолда ишлатилган. Кейинчалик эса вуаллар, аёллар шляпаларининг безаси фатида хам қўлланилиб келинганди.

Хоразм воҳасининг киз болалар бош кийими ўзига хослиги билан ажралиб турган: қизалоқлар бош кийимига такъя – тузи номли металл пластинкали бозбанд мавжудлиги билан ажралиб турар эди. Аёллар бош кийимида патларнинг қўлланилиши, уларнинг ижтимоий холатини кўрсатувчи омил саналар эди. Асосан оила останасига қадам қўяётган қизлар бош кийимида патларни қўришимиз мумкин эди. Айниқса безак сифатида шарқ айлари бош кийимларини: кашталар билан тикилган хошия, турли заргарлик воситалиари қўлланилган тиллақошлар ва бош кийимнинг гумбаз қисмида мўйналарни қўллашган. Қадимги Русда аёллар бош кийимининг кўплаб турлари мавжуд бўлган ва уларнинг ҳар бири ўзига хос маъно ташиганди. Рус қизларини бошидаги кийимига қараб қайси губерниядан ёки обласдан эканини билиб олиш мумкин бўлган. Рус аёлининг бош кийими – повойник деб номланган.

Русда балоғатга етган қизларнинг ўзига хос бош кийими бўлган ва унинг устидан ёрқин лента ўралган. Бу кизнинг турмуш қурадиган ёшга етганини билдирганди. Қиз бола турмушга чиққанидан кейин унга сочини бегоналарга, хусусан, эркакларга кўрсатиш тақиқланган.

Рус қизининг бош кийими – убрус дея номланган. Унинг сочи рўмол остига бекитилган ва келиннинг соchlарини қайнотаси қўриши ҳам мумкин бўлмаган. Мабодо тасодифан қараб кўйса ёки келиннинг кунлик рўмолини тунгига алмаштираётганига кўзи тушиб қолса – ўша куни уйда катта жанжал чиқкан. Турмушга чиқкан аёлнинг гўзаллиги фақат битта эркакка – эрига тегишли бўлган. Бу ибора насронийликда ҳам, Исломда ҳам бир хил жаранглайди. Яхудий аёллари жамоат жойларига фақат бошига рўмол ўраб боришлари шарт бўлган, ҳатто баъзи пайтларда аёллар фақат кўзи очиқ қолган ҳолда юзларини ҳам тўсиб олганлар. Китобда Эски Аҳддан қуидаги кўчирма келтирилган: “Исройл қизларига бошларини ўрамасдан кўчага чиқиши ярашмайди”.

Аёлнинг бошидаги рўмолнинг қандай ҳажмда, кўринишда экани унинг баланд мақомидан, насл-насабидан, эрининг юқори мавқеидан дарак берган. Шунинг учун ҳам куйи қатламга мансуб аёллар юқори доираларга мансуб аёлларга ҳавас қилиб, рўмолларини уларни киғаштиб ўраганлар. Хозир 21-аср аёлларининг ҳам рўмол ва шу каби бош кийимларни кийиши ҳам аёллар латофатига янада кўрк қўшади.

Адабиётлар

1. https://m.vk.com/wall-157067041_700
2. Головной убор как артефакт: почему мы перестали носить шляпы и могут ли они снова стать модными
3. Шляпы, Клэр Хьюз. Новое литературное обозрение. 2019

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(13-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.03.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000